

Till
Uppsala kommun
Kommunledningskontoret
753 75 UPPSALA

Den 15 september 2010

Ang: Yttrande över Förslag till Fördjupad översiktsplan 2010 för Funbo

Föreningen Marielunds vänner är en ideell förening med syfte att främja den unika kulturmiljön i Marielund med omnejd. Föreningen får härmed avge yttrande över Förslag till Fördjupad översiktsplan 2010 för Funbo (nedan "FÖP 2010") enligt följande.

Innehåll:

1. SAMMANFATTNING	1
2. GÖR FUNBO-, MARIELUNDS- OCH FJÄLLNORAOMRÅDET TILL ETT KULTUR- OCH REKREATIONSSTRÅK	3
3. MARIELUNDSOMRÅDET	5
4. MARIELUND SOM UTREDNINGSOMRÅDE	7
5. FÖRSLAGET ANGÅENDE BIL- OCH CYKELVÄG TILL MARIELUND	8
6. VATTEN- OCH AVLOPPSFRÅGAN	9

Bilaga 1. Marielunds vänners yttrande över FÖP 2008

Bilaga 2. Marielunds vänners yttrande över ÖP 2010

Bilaga 3. Karta över förslag till cykelbana till Fjällnora och Marielund

1. SAMMANFATTNING

Marielunds vänner har tidigare yttrat sig över dels Förslag till Fördjupad översiktsplan 2008 för Funbo ("FÖP 2008"), dels Förslag till Översiktsplan 2010 för Uppsala kommun ("ÖP 2010"), se [bilaga 1](#) och [2](#). Föreningen vidhåller i och för sig vad som anges i dessa yttranden och de är således fortfarande relevanta.

Vad särskilt gäller vad som anges i FÖP 2010 är att märka

- att tanken på ett naturreservat i Fjällnoraområdet är god, och att ett sådant reservat skulle kunna förenas med ett kulturresevat enligt 7 kap 9 § Miljöbalken i Marielund- och Funboområdena, eller i vart fall att de sistnämnda områdena utpekade som riksintresse enligt 3 kap Miljöbalken; Funbo-, Marielunds- och Fjällnoraområdena bör bli ett sammanhängande kultur- och rekreationsstråk.
- att beslutet att utse Marielund till ett särskilt utredningsområde inte motiverades – vilket ges intryck av i FÖP 2010 – av att avvakta en kommunal VA-ledning till området, utan i stället av områdets unika och värdefulla kultur- och miljövärden,
- att stadsgränsen bör sättas vid Gunstas avslut mot Funboslätten, varigenom karaktären av tydlig gräns mellan stad och landsbygd och staden på slätten bevaras.
- att det helt saknas behov av en bilväg mellan Gunsta och Marielund utefter Lennabanan och en sådan väg skulle vara förödande för Marielund, samt även för Lennabanans sk kulturkorridor och miljön kring Funbo kyrka.
- att det vore lämpligt att anlägga en cykelbana från Gunsta (och därmed även från Uppsala) till Marielund och Fjällnora. Cykelbanan bör dock inte dras över Funboslätten utefter Lennabanan, utan söderut från Gunsta och via (eller i närheten av) Spångtorp samt till Fjällnora söder om Gårsjön.

I enlighet med vår VISION MARIELUND 2020 får en eventuell utbyggnad av Marielundsområdet – ca ett 30-tal bostäder – ske endast *organiskt och inifrån*, med hänsyn till den befintliga bebyggelsens karaktär, och inom ramen för den befintliga infrastrukturen. Någon ny bebyggelse skall således inte ske norr om Marielund i anslutning till väg 282. De områdesbestämmelser som gäller för Marielundsområdet bör utökas geografiskt och skärpas.

2. GÖR FUNBO-, MARIELUNDS- OCH FJÄLLNORAOMRÅDET TILL ETT KULTUR- OCH REKREATIONSSTRÅK

Som framhålls i ÖP 2010 medför redan den planerade kraftiga expansionen av Uppsala i sig klart högre krav på rekreations- och friluftsområden. Enligt föreningens mening bör det bebyggelsestråk fram till och med Almunge som planerats i ÖP 2010 genombrytas av ett *nord-sydligt kultur- och rekreationsstråk innefattande Funbo-, Marielunds- och Fjällnoraområdet*.

Även om Funbo, Marielund och Fjällnora har olika karaktär, så finns det ett *geografiskt, kulturellt och funktionellt samband* mellan dessa orter. De utgör, var och en på sitt sätt, viktiga pelare i Uppsalas framtida kultur- och friluftsliv och de ligger nära varandra ut-

efter en nord-sydlig linje. Redan detta medför att ett mervärde skulle skapas om de skulle slås samman till en obruten helhet, som verkligen skulle utgöra landsbygd, i stället för att det skulle splittras upp av nybebyggelse. Området skulle bli en slags motsvarighet till Hågadalen-Nåsten väster om staden.

Till detta kommer vidare den stora mångfald av värden som skulle finnas inom området:

- Funbosjön (Natura 2000-område) med sin särskilda biologiska mångfald, tämligen obebyggda strandremsa, bad och skridskoåkning,
- Funbo kyrka med anor från 1100-talet,
- Den genuina miljön i Funbo Kyrkby,
- Funboslätten, en gammal vikingafarled, som sträcker sig ned mot Lagga,
- Lennabanen, som korsar slätten in mot Marielund och vidare till Länna och Almunge,
- Marielunds Gård, en magnifik och vackert belägen 1600-talsherrgård, med en egen sjö (Gårsjön),
- Marielunds homogena sommarvillabebyggelse utefter Trehörningens norra stränder,
- Tärnholmen,
- En vacker lövskog med stora bestånd av gamla ekar på vägen fram mot Länna,
- Fjällnora, som torde vara Uppsalas populäraste badplats, men som erbjuder så mycket mer: kanot- och stuguthyrning, vacker lövskogsnatur, plogad skridskobana (fram till Marielund), djurhållning till glädje för barn, restaurant m m,
- Ramsen, med sina skogbeväxta och dramatiska stränder, samt
- i hela området ett mycket stort antal intressanta fornlämningar och en ovanligt vackert och varierande natur.

Ytterligare ett starkt skäl för ett kultur- och rekreationstråk enligt ovan är att man därigenom får en *naturligare och värdigare stadsgräns och entré till staden*. På flera ställen i ÖP 2010 betonades vikten av att behålla både Uppsala som staden på slätten – detta är ju ett väl inarbetat varumärke för Uppsala – och karaktären av en tydlig gräns mellan stad och landsbygd (och ett förstärkande av stadens entré). Genom ett nord-sydligt kultur- och rekreativstråk enligt ovan skulle man uppleva att stadsgränsen låg vid Gunstas avslut mot Funbogärdet och staden skulle få en högst värdig entré från Funboslätten, liksom en trevlig utfart, där man direkt får den natursköna slätten och Funbo Kyrkby i blickfånget.

På detta sätt säkerställer man även att de värden som idag finns i Funbo kyrkomiljö samt utefter ett av Lennabanans vackrare partier (som diskuterats i en särskild utredning om Lennabanans kulturkorridor). Om däremot ny bebyggelse skulle ta vid på andra sidan Funboslätten skulle den nämnda upplevelsen av stadsgräns gå om intet. Som anges i avsnitt 3 skulle en exploatering invid väg 282 strax efter Funboslätten även ha mycket

negativa konsekvenser för Marielund. Väg 282 bör således hållas fri från ny bebyggelse (med medföljande trafikplatser m m) fram till Lännas närhet och den nya bebyggelsen bör förläggas i anslutning till de befintliga tätorterna i stället för att plottra sönder ett sammanhållet stråk av landsbygd.

3. MARIELUNDSOMRÅDET

Marielund omfattas av områdesbestämmelser och har erkänt mycket höga kulturhistoriska och miljömässiga värden. Det är ett omtyckt rekreativområde och utflyktsmål för Uppsalaborna liksom för utifrån kommande turister. Marielund har beskrivits ingående i föreningens yttranden över FÖP 2008 och ÖP 2010. Vad som anges där gäller fortfarande som föreningens ståndpunkt. I första hand hänvisas därför till nämnda yttrande. Nedan återges dock delar av beskrivningen av Marielund i det förstnämnda yttrandet under rubriken ”Marielund idag” (se s 15 ff i yttrandet):

”Marielund har flera för Uppsalaområdet speciella egenskaper. Men vad som gör området helt unikt är *helheten*, som utgörs av främst nedanstående faktorer.

- Marielund är beläget lite avsides, och man kommer dit på om- och småvägar. Det är på landet: tyst och lugnt med mörk stjärnhimmel på natten.
- Landskapet som sådant är naturskönt, med kuperad terräng, en riklig lövträdsvegetation (ask och ek) och ett par mindre sjöar.
- Det finns en vacker herrgårdsmiljö; när man väl svängt av från vägen till Lagga slås man från den ringlande vägen snabbt av den idylliska miljön, där Marielunds Herrgård med sitt säregna stenhus från 1600-talet ligger inbäddad i en mindre skog av askar med flera dammar och magasinsbyggnader från 1700-talet och andra äldre ekonomibygnader.
- Strax nordväst om herrgården vidtar en sällsynt homogen bebyggelse av välbevarade sommarvillor från 1910- och 1920-talen.
- Genom samhället går en smalspårig järnväg, sommartid trafikerad av ånglok, längs Trehörningens norra strand (genom de privata trädgårdarna!) och i samhällets centrum finns en välbevarad stationsbyggnad från 1876.
- I anslutning till stationen finns en äng som används för Midsommarfirande, pick-nicks och andra evenemang.
- Parallellt med järnvägen går den grusväg, som är samhällets ”huvudväg”, men som också används mycket för promenader av närboende och besökande och för cykelutflykter (cykelavstånd från Uppsala).
- Sommarvillorna ligger runt Trehörningen, som är en liten och smal sjö, vilket

ger en intim ”grannkänsla” mellan villorna på respektive sida av stranden (men som även förutsätter ett ömsesidigt hänsynstagande). Som anges i områdesbestämmelserna, ligger utmed stränderna ”som ett pärlband de små badhusen och bryggorna”.

- I Marielund har Svenska Kyrkan har sin Stiftsgård, Breidagård, med ett omfattande program för kompetensutveckling och själavård. Miljön i Marielund är avgörande för deras verksamhet.
- Mitt i Trehörningens ”Marielundsdel” ligger en liten holme, Tärnholmen, där Marielunds Simsällskap bedrivit simundervisning sedan 1920-talet och som fungerar som badplats under sommarmånaderna.
- Under vintertid finns en plogad skridskobana runt Trehörningen (mellan Fjällnora och Marielund). En vacker dag i februari eller mars besöks banan av tusentals skridskoåkare från Marielund, de näraliggande samhällena samt inte minst från Uppsala. Givetvis spelar den lantliga miljön en stor roll för behållningen – upplevelsen – av skridskoturen.

Samtliga dessa faktorer är historiskt och funktionellt sammanlänkade med varandra och de bildar som sagt en unik helhet. *Hur många liknande platser finns det kvar i Sverige?*

Som torde framgå av flertalet faktorer ovan, så bygger helhetsupplevelsen av Marielund till mycket stor del på *småskalighet*. Den smala sjön med villor och badhus/bryggor runtom, Tärnholmen med ett tiotal båtplatser och plats för knappt 100 badgäster samt med vistelseförbud efter kl 21 med hänsyn till de kringliggande husen, simskolan med ett begränsat möjligt elevantal, de smala grusade vägarna utan belysning – småskaligheten är en nödvändig förutsättning för allt detta.

Dessa värden hos Marielund ansågs värdefulla och värda att bevara redan på 1970-talet. Idag är Marielund än mer bevarandevärd. Allt eftersom omvärlden har förändras framstår ju Marielunds miljö som allt mer särpräglad. Noterbart är bl a att kulturmiljön i flera av delvis jämförbara områden i Uppsalatrakten har förstörts, jfr t ex Sunnersta, Graneberg, och Vreta. Det finns också i dagens moderna samhälle ett klart större behov än tidigare av tillgång till platser med den typ av värden som finns i Marielund. I ett modernt samhälle bör sådana miljöer ägnas särskild uppmärksamhet och politiker och andra beslutsfattare bör känna ett särskilt ansvar för att bevara och främja dessa!”

Att Marielund är högst skyddsvärd framgår också klart av den bebyggelseinventering som Uppsala kommun låtit utföra under sommaren 2009 (”Marielunds Villaområde Kulturhistorisk bebyggelseinventering”, av bebyggelseantikvarien Maria Görts). Enligt

inventeringen har Marielund bedömts vara en kulturhistoriskt värdefull miljö med såväl byggnadshistoriska, samhällshistoriska som socialhistoriska värden (se s 51).

Före denna slutsats identifieras även flera andra värden som Marielund har. Bl a anges följande (se s 50 f):

"Områdets autenticitet, tydlighet i områdeskaraktär och representativitet genom bevarad funktion ger sammanslaget en ovanlig miljö med högt kulturhistoriskt värde. ... Marielund är ett av mycket få kvarvarande sommarhusområden från tiden kring förra sekelskiftet och dess ursprunglighet har ett högt historiskt värde. ... Marielunds villaområdes miljöskapande värde sitter inte enbart i den äldre bebyggelsen. Trehörningen och dess omgivningar skänker lugn och ro. Marielunds lummighet, grusvägar och avsaknad av vägbelysning är en påminnelse om den idyll som de första sommarhusbyggarna upplevde. Upplevelsen av miljön är inte avhängig av autenticitet i varje byggnadsdetalj utan av områdets övergripande själ. ... Ytterligare identitetsvärden finns i Marielunds historiska läsbarhet, området uppvisar på en rad områden hur somrarna firades utanför Uppsala kring förra sekelskiftet. Naturligtvis tillför även den smalspåriga museijärnvägen och det nutida användandet av den också ett identitetsvärde, liksom det faktum att tåget än idag är den mest naturliga vägen in i området. Även närheten till skog och sjö bidrar till områdets identitet som rekreatjonsområde."

Noterbart är att av 95 inventerade hus, bedömdes hela 44 st ha den högsta autenticitets- och betydelsegraden (nivå 1), och 28 st därutöver ha miljöskapande värde (nivå 2), se inventeringen s 52 ff. Endast 23 hus, oftast med mer perifera lägen, bedömdes sakna sådana värden.

Som klart framgår av bebyggelseinventeringen, liksom av områdesbestämmelserna, är Marielund känsligt för yttre påverkan, och skulle en exploatering av skogs- och åkermarken mellan Marielund och väg 282 påverka Marielund högst negativt. De värden som Marielund representerar – och som, paradoxalt nog, använts som argument för att bygga just där – skulle gå om intet. Småskaligheten, och allt som följer med den skulle med ens försvinna. Det har talats om en exploatering om allt från 700 till 100 bostäder. Om man jämför med att det nya området Bärby Äng söder om väg 282 omfattar endast drygt 30 hus, inser man vilken synnerlig påverkan även ett hundratal hus skulle få.

Marielunds vänner menar dock att viss nybyggnation – kanske ca ett 30-tal hus – kan

ske i Marielund. För att inte Marielunds värden skall gå förlorade måste dock en sådan nybyggnation ske *organiskt och inifrån* i stället för ett nytt bostadsområde i avvikande stil med egen infart från väg 288. Nybyggnationen skulle vidare få kunna ske endast *inom ramen för den befintliga infrastrukturen*. Alltså inga nya vägar (förutom ett fåtal ”stickvägar”), ingen asfaltering eller gatubelysning etc. Det är också mycket viktigt att all eventuell nybyggnation sker i en stil som väl stämmer överens med befintlig byggnation (tidstypisk arkitektur, stora tomter etc), dvs i princip överensstämmande med de gällande områdesbestämmelserna. Dessa bör vidare skärpas vad gäller såväl sakinnehåll som efterlevnad. Dessutom bör området utökas.

Genom att bygga enligt de ovan angivna principerna skulle Marielunds, för i vart fall Uppsalas del unika, särdrag kunna bevaras. Marielunds vänner diskuterar gärna de närmare förutsättningarna för nybyggnation enligt de ovan angivna principer.

Dessa principer harmoniserar väl med vår VISION MARIELUND 2020, där Marielund

- är ett uppskattat, unikt, bostadsområde i Uppsalas närhet med en homogen tidstypisk känsla av äldre villaområde samt
- är en omtyckt utflyktsort (med cafeér och sommarrestaurang), ”retreat” och friluftsområde (som ingår i ett större stråk innefattande även Funbo- och Fjällnoraområdena) som marknadsförs av kommunen för såväl Uppsalabor som turister utifrån.

Ett sådant Marielund harmonierar väl med Uppsalas varumärke som kulturstad!

4. MARIELUND SOM UTREDNINGSSOMRÅDE

På grund av de höga kulturvärdena i Marielund stoppades planerna på en utbyggnad av området, och förklarades Marielund i stället som ett utredningsområde.

Trots att Marielunds höga kultur- och miljövärden betonas på flera ställen i FÖP 2010 tycks det som att syftet med beslutet om utredningsområde har kommit i bakgrunden. Det anges nu som självklart att Marielund skall anslutas till kommunalt VA och att en ny bilväg skall dras dit (jfr särskilt s 41-44) – och att därefter byggnationen ska kunna ta fart. Och man kan nästan få intrycket att av statusen som utredningsområde legitimerar både VA- och vägutbyggnaden, som om tanken varit att byggandet i och för sig skall ske, men inte kan inledas förrän vi har fått VA och vägen på plats.

Föreningen vänder sig bestämt mot denna syn. Som anges nedan (avsnitt 5) *bör någon ny bilväg över huvud taget inte anläggas*. En anslutning till kommunalt VA kan mycket väl vara lämplig – men är inte det enda tänkbara alternativet (se avsnitt 6 nedan). En sådan anslutning skulle vidare (oavsett om den skulle ske från en särskild dragning från Gunsta eller som ett stickspår från en ledning till Länna) kunna finansieras av den befintliga bebyggelsen i Marielund.

Det måste alltså noteras att beslutet om att Marielund skall vara utredningsområde talar *mot* att anlägga en ny bilväg till Marielund, och inte tvärtom. Och dessutom måste utgångspunkten, i enlighet med beslutets andemening, vara att någon ytterligare bebyggelse inte skall ske, annat än i mycket försiktig utsträckning och inom ramen för den befintliga infrastrukturen.

5. FÖRSLAGET ANGÅENDE BIL- OCH CYKELVÄG TILL MARIELUND

I FÖP 2010 vidhålls förslaget att anlägga en bilgata från Gunsta till Marielund parallellt med järnvägen (se s 43 f och 50). En sådan gata skulle med ens förstöra den avskildhet som Marielunds värden så mycket bygger på. Området kring Marielunds station skulle bli en trafikplats och hela den känsliga infrastrukturen skulle slås sönder. En sådan gata skulle också inverka menligt på såväl Lennabanans kulturkorridor som de värdefulla miljöerna kring Funbo Kyrka. Notera alltså att samtliga de tre kulturmiljöer som i FÖP 2010 (s 25) betraktas som ”särskilt betydelsefulla” i området skulle drabbas av en sådan gata! Vägen behövs dessutom inte. Den befintliga vägförbindelsen räcker gott och väl för den biltrafik som bedrivs till och från Marielund. En ny väg skulle endast kunna motiveras av en kraftig utbyggnad av Marielund och detta har politikerna sagt nej till.

Däremot vore det mycket lämpligt att anlägga cykelbanor från Gunsta till Fjällnora och Marielund (Marielundsbesökare från Gunsta bör uppmuntras att cykla eller åka tåg – inte åka bil). Även här finns det dock klart bättre lösningar än att dra banan längs Lennabanen. Genom att anlägga en cykelbana söderut från Gunsta, via Spångtorp eller dess närhet, får man en mycket mer spännande och skyddad cykelväg än att korsa Funbofältet där det är som bredast. Cykelvägen kan dras söder om Gårsjön (där finns redan befintliga småvägar och stigar som kan utnyttjas), för att sedan nå Fjällnora söderifrån (via Pålundet, som förbinder Trehörningen med Ramsen). På vägen till Fjällnora kan enkelt en avtagsväg (eventuellt parallellt med Laggavägen) dras till Marielund. På detta sätt åstadkommes en cykelväg med mycket höga naturvärden och med vildmarkskänsla. Den exakta dragningen kan diskuteras, men ett förslag framgår av [bilaga 3](#).

I vart fall samband med att väg 282 byggs ut är det utöver denna cykelväg också lämpligt att dra en cykelväg från Gunsta till Marielund parallellt med väg 282 och Laggavägen (dvs parallellt med bilvägen). Därigenom skapas bl a en bra och viktig cykelförbindelse mellan Marielund och förskolan och skolan i Funbo (detta skulle inte bli fallet om cykelvägen drogs parallellt med Lennabanan, vilket alternativ alltså är sämre även från denna utgångspunkt).

5. VATTEN- OCH AVLOPPSFRÅGAN

Avloppssituationen i Marielund är för närvarande inte tillfredsställande. En orsak till detta är att det från berörda instanser hos kommunen sedan i vart fall tidigt 1990-tal har förutskickats en snar utredning av avloppen på platsen. Detta har givetvis haft en hämmande effekt på åtgärder hos de boende, som velat avvakta en sådan utredning innan kostsamma åtgärder vidtas. Trehörningens vatten har försämrats de senaste åren och det är angeläget att Marielunds avlopp – som idag torde stå för sammantaget ca 20-30 % av utsläppen av fosfor i sjön – snarast åtgärdas.

Marielunds vänner utreder för närvarande två alternativ: att ansluta sig till kommunalt avlopp eller att gå samman i en eller flera samfällt ägda lokala, högkvalitativa och professionellt underhållna reningsanläggningar. För att det förstnämnda alternativet skall kunna bli aktuellt krävs att det inom rimlig tid finns en kommunal ledning att ansluta sig till. En kommunal ledning kan antingen kopplas på en ledning till Länna eller dras särskilt från Gunsta. En anslutning från den planerade ledningen till Gunsta, som kommer att sluta invid Funboån, till det första huset i Marielund skulle vara *självfinansierande*, eftersom det på vägen finns ett flertal bostäder, samt förskola, skola och kyrklokaler, som skulle kunna ansluta sig.

Dag som ovan

Styrelsen för Marielunds vänner

Jonas Pertoft (ordf)